

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle ostovoiman vahvistamista vuonna 2023 koskevaksi lainsäädännöksi sekä laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle ostovoiman vahvistamista vuonna 2023 koskevaksi lainsäädännöksi sekä laiksi lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta (HE 236/2022 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Annika Juurikko, sosiaali- ja terveysministeriö
- erityisasiantuntija Ritva Liukonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Katariina Rainio, sosiaali- ja terveysministeriö
- lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen, Lapsiasiavaltuutetun toimisto
- lakimies Tiina Äijälä, Kansaneläkelaitos
- tutkimuspäällikkö Jussi Tervola, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- toiminnanjohtaja Ulla Siimes, Lastensuojelun Keskusliitto ry
- erityisasiantuntija Anna Järvinen, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry
- Hyvinvointiala HALI ry
- Lapsiperheiden Etujärjestö ry
- Monimuotoiset perheet -verkosto
- STTK ry
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Lukiolaisten Liitto ry
- Suomen opiskelijakuntien liitto - SAMOK ry
- Suomen ylioppilaskuntien liitto SYL ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei huomautettavaa:

- Akava ry

Valiokunnan mietintö StVM 30/2022 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan lapsilisälain, työttömyysturvalain, toimeentulotuesta annetun lain, opintotukilain sekä sairausvakuutuslain väliaikaista muuttamista ostovoimaa tukevien toimenpiteiden toteuttamiseksi. Lakia lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta ehdotetaan muutettavaksi pysyvästi.

Lapsiperheiden tukemiseksi esitetään väliaikaisesti korotettaviksi työttömyysturvan lapsikorotusta, lapsilisän yksinhuoltajakorotusta, opintorahan huoltajakorotusta sekä toimeentulotuen alle 18-vuotiaiden lasten perusosaa. Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain mukaisen yksityisen hoidon tuen hoitolisän enimmäismäärä esitetään korotettavaksi pysyvästi.

Sairausvakuutuslain lääkekorvausjärjestelmän vuosiomavastuu ehdotetaan jäädytettäväksi vuonna 2023 vuoden 2022 tasoon.

Esitys liittyy valtion vuoden 2023 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Muut kuin lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamista koskevat lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2023 ja olemaan voimassa vuoden 2023 loppuun. Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamista koskeva laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.3.2023.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Esityksen tavoitteena on tukea erityisesti pienituloisia lapsiperheitä poikkeuksellisessa taloustilanteessa, jossa muun muassa ruoan, energian ja liikkumisen kustannukset kotitalouksille ovat nousseet. Lisäksi tavoitteena on lääkekorvausjärjestelmän vuosiomavastuun eli niin sanotun hintakaton jäädyttämisellä tukea sairauden hoidossa eniten lääkkeistään maksavien asemaa, joiden joukossa on paljon ikääntyneitä ihmisiä.

Lapsiperheiden tukemiseksi esityksessä ehdotetaan 20 prosentin korotusta työttömyysturvan lapsikorotukseen, kymmenen euron korotusta opintorahan huoltajakorotukseen sekä viiden euron korotusta lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen vuodelle 2023. Toimeentulotukea saavien perheiden tukemiseksi esitetään toimeentulotuen alle 18-vuotiaiden lasten perusosaan kymmenen prosentin korotusta ensi vuodelle. Sairausvakuutuslain lääkekorvausjärjestelmän vuosiomavastuu ehdotetaan jäädytettäväksi vuoden 2022 tasoon vuonna 2023 (592,16 e).

Esityksen mukaan kustannusten nousun arvioidaan olevan väliaikaista, minkä vuoksi eri etuuksien korotukset sekä lääkkeiden vuosiomavastuusuuden jäädytys toteutetaan määräaikaisena toimenpiteenä. Esityksessä ehdotetaan lisäksi lasten yksityisen hoidon tuen hoitolisän täyteen määrään 100 euron pysyvää korotusta, jonka tarkoituksena on helpottaa yksityisiä varhaiskasvatuspalveluita käyttävien perheiden asemaa ja lisätä pienituloisten perheiden valinnanvapautta varhaiskasvatuksessa. Yksityisen hoidon tuen hoitolisän korotus liittyy eduskunnan käsiteltävänä olevaan esitykseen (HE 228/2022 vp) varhaiskasvatusmaksujen alentamisesta.

Valiokunnan mietintö StVM 30/2022 vp

Esityksen mukaan ehdotus lisää julkisen talouden menoja yhteensä 75 miljoonaa euroa. Valtion osuus tästä on 36,9 miljoonaa euroa, kuntien osuus 9,8 miljoonaa euroa ja vakuutusmaksuilla katettava osuus 28,3 miljoonaa euroa. Lisäksi esityksellä on vähäisiä vaikutuksia hyvinvointialueiden menoihin. Yksityisen hoidon tuen hoitolisän pysyvän tasokorotuksen kustannukset kunnille kompensoidaan yhteisöveron jako-osuuksien muutoksella.

Valiokunta pitää hallituksen esityksen ja saamansa selvityksen perusteella ehdotettuja toimia ostovoiman tukemiseksi perusteltuina poikkeuksellisessa taloudellisessa tilanteessa. Valiokunta kannattaa lakiehdotusten hyväksymistä muuttamattomina.

Valiokunta pitää ensisijaisena, että ehdotetut etuuskorotukset kohdistetaan pienituloisille lapsiperheille ja yksinhuoltajille, koska lapsiperheiden taloudellisilla vaikeuksilla voi olla kauaskantoisia vaikutuksia lasten elämään.

Valiokunta pitää tärkeänä, että lapsiperheisiin kohdistuvien etuusmuutosten arvioinnissa otetaan huomioon niiden kokonaisvaikutukset. Esityksen mukaan ehdotetut korotukset otetaan huomioon asumistuessa ja asumistuen menojen arvioidaan vähentyvän noin 2 miljoonalla eurolla. Asumistuen vuositarkistuksen ajankohdasta riippuen ehdotetut määräaikaisten korotukset voivat osalla asumistuen saajista vähentää asumistukea usean kuukauden ajan vielä korotusten lakattua. Esityksen mukaisten muutosten arvioidaan myös lisäävän jonkin verran toimeentulotukeen oikeutettujen lapsiperheiden määrää ja myös toimeentulotuen käyttöä. Valiokunta toteaa yleisesti, että työnteon kannusteiden ja sosiaaliturvajärjestelmän kokonaisuuden kannalta ei ole tarkoituksenmukaista lisätä toimeentulotuen käyttöä ja toimeentulotukiriippuvuutta. Ehdotettujen väliaikaisten korotusten vaikutus toimeentulotuen käyttöön on kuitenkin pieni.

Esityksen mukaan lääkekorvausjärjestelmän vuosiomavastuun jäädyttäminen vuoden 2022 tasoon pienentää vuosiomavastuuta arviolta noin 43,90 eurolla, joten jäädyttämisellä on taloudellisesti merkittävä vaikutus erityisesti pienituloisille ja paljon sairastaville henkilöille elinkustannusten noustessa. Valiokunta toistaa aikaisemmin esittämänsä näkemyksensä (mm. StVM 39/2020 vp) siitä, että paljon lääkkeitä ja palveluita käyttävien asiakkaiden taloudellisen aseman helpottamiseksi tulisi selvittää terveydenhuollon maksukaton sekä sairausvakuutuslain mukaisen lääkekaton ja matkakaton yhdistämistä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että nyt ehdotettavien muutosten vaikutuksia pienituloisten toimeentuloon seurataan ja arvioidaan osana muita elinkustannusten nousun vuoksi tehtyjä tukitoimia sekä säännönmukaisia indeksikorotuksia. Elinkustannusten nousun mahdollinen jatkuminen vuoden 2023 aikana voi edellyttää lisätoimia pienituloisten ihmisten toimeentulon turvaamiseksi. Valiokunta toteaa, että lapsiperheiden lisäksi tulee kiinnittää huomiota pienituloisten yksinasuviin ja erityisesti opiskelijoiden tilanteeseen elinkustannusten noustessa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Valiokunnan mietintö StVM 30/2022 vp

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 236/2022 vp sisältyvät 1.—6. lakiehdotuksen.

Helsingissä 17.11.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

tilapäinen puheenjohtaja Aki Lindén sd

jäsen Kim Berg sd

jäsen Kaisa Juuso ps

jäsen Arja Juvonen ps

jäsen Pia Kauma kok

jäsen Noora Koponen vihr

jäsen Terhi Koulumies kok

jäsen Merja Kyllönen vas

jäsen Hanna-Leena Mattila kesk

jäsen Ilmari Nurminen sd

jäsen Veronica Rehn-Kivi r

jäsen Minna Reijonen ps

jäsen Heidi Viljanen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen